

Список використаних джерел

1. Бурштинові війни: світовий досвід. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2054813-burstinovi-vijni-svitovij-dosvid.html>.
2. Вирок Любешівського районного суду Волинської області / Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/89015412>

Митник У. М.,
аспірантка кафедри кримінального права
та процесу Київського університету права
НАН України

ДЕЯКІ ПИТАННЯ КОМПАРАТИВІСТСЬКОГО АНАЛІЗУ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ В УКРАЇНІ ТА ОКРЕМИХ КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Останніми роками в Європейському Союзі, як і в Україні, спостерігається зростання рівня злочинності, пов'язаної із вчиненням домашнього насильства. У деяких країнах, наприклад у Франції, це явище є загальнодержавною проблемою. Розглянемо досвід кримінально-правової протидії домашньому насильству на загальнонаціональних рівнях в Україні та окремих країнах Європейського Союзу: у Франції, Польщі, Австрії, Чехії.

В Україні з 2019 року передбачена кримінальна відповідальність за вчинення домашнього насильства. Відповідно до ст. 126¹ КК домашнім насильством є умисне систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, що призводить до фізичних або психологічних страждань, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи [1].

У Франції кримінально-правова протидія домашньому насильству здійснюється наступним чином. Відповідно до секції 3 глави 2 титулу 3 книги 1 Кримінального кодексу Франції вчинення злочину щодо подружжя чи партнера є обставиною, що обтяжує покарання для всіх злочинів. Дане положення поширюється також на партнерів, які живуть із постраждалою особою за угодою громадянської солідарності, на колишнє подружжя, на партнерів, які живуть разом, за умови, що правопорушення вчинене тоді, коли пара перебувала разом або після розлучення, і вчинене внаслідок стосунків між кривдником і постраждалою особою. Відповідно до ст. 222-18-3 КК Франції карається також погроза будь-яким способом вчинити злочин проти подружжя, співмешканця, партнера, який живе з кривдником згідно з угодою громадянської солідарності. Крім цього,

як до, так і після ув'язнення, можливим є виселення кривдника з дому. До розгляду справи законодавство уможливило припинення співжиття кривдника та потерпілого і заборону будь-яких контактів між ними (ст. 138-9 Кримінального процесуального кодексу Франції) [2]. На нашу думку, у системі кримінально-правової протидії домашньому насильству у Франції позитивним є можливість виселення кривдника з дому як до, так і після ув'язнення та криміналізація погроз вчинення злочину щодо подружжя, співмешканця, партнера, який живе з кривдником згідно з угодою громадянської солідарності. Вважаємо за доцільне включення аналогічних норм і у кримінальне законодавство.

Розглянемо досвід кримінально-правової протидії домашньому насильству у Польщі. Відповідно до Кримінального кодексу Польщі від 6 червня 1997 року домашнє насильство є злочином. Так, ст. 207 Кримінального кодексу Польщі, яка міститься у Розділі XXVI «Злочини проти сім'ї і опікунства», встановлює, що той, хто завдає фізичної чи психологічної шкоди найближчій особі або іншій особі, яка постійно чи тимчасово перебуває у відносинах залежності від винуватця, підлягає покаранню у вигляді позбавлення волі строком від 3 місяців до 5 років. Якщо винуватець діяв із особливою жорстокістю, то строк покарання у вигляді позбавлення волі становить від 1 до 10 років. Якщо постраждала особа намагається покінчити життя самогубством унаслідок дій винуватця, то строк покарання у вигляді позбавлення волі становить від 2 до 12 років [3].

Про домашнє насильство може повідомити будь-яка особа на підставі підозри, на підставі чого здійснюється розслідування. Крім цього, в червні 2010 року у Польщі був прийнятий Закон щодо протидії злочинам в сім'ї, відповідно до якого було запроваджено такий запобіжний захід, як виселення особи, яка вчинила домашнє насильство із спільного із жертвою житла, якщо є вагомі причини вважати, що кривдник може знову вчинити насильницький злочин щодо потерпілого. Нововведенням стало також створення освітніх програм, спрямованих на перевиховання осіб, які вчинили насильницький злочин щодо члена або членів своєї сім'ї. Закон встановлює процедуру вилучення особи із сім'ї соціальним працівником, якщо життя або здоров'я дитини знаходиться в небезпеці. Рішення приймається спільно з працівниками поліції, лікарем, медсестрою або фельдшером. Соціальний працівник зобов'язаний повідомити суд з сімейних справ про прийняття такого рішення протягом 24 годин від його прийняття, а суд потім приймає рішення про подальшу долю дитини. На основі Закону щодо протидії злочинам в сім'ї, було створено «блакитну лінію», за якою можна негайно повідомити поліцію про вчинення домашнього насильства, внаслідок чого поліція разом з прокуратурою негайно усувають кривдника зі спільного помешкання; якщо дитина зазнає жорстокого поводження, то вона може бути негайно вилучена навіть без рішення суду. У цьому випадку дитина утримується в лікарні, «тимчасовій сім'ї», а протягом 24 годин суд розглядає це питання та визначає

подальші дії; якщо особа була засуджена за злочин проти дитини, але звільнена від відбування покарання, але продовжує вчиняти злочини проти дитини, то така інформація негайно повідомляється суду і особа направляється для реального відбування покарання [2, с. 101–103]. У системі кримінально-правової протидії домашньому насильству у Польщі позитивним є створення «блакитної лінії», можливість негайного вилучення без рішення суду дитини, яка зазнає жорстокого поводження. Вважаємо за доцільне включення аналогічних норм і у кримінальне законодавство України.

У системі кримінально-правової протидії домашньому насильству у Австрії особливої уваги заслуговує ст. 107а Кримінального кодексу Австрії, яка передбачає відповідальність за настійливе переслідування (сталкінг) [4]. Така ж відповідальність встановлена §354 Кримінального кодексу Чехії за небезпечне переслідування, яке часто слідує після вчинення насильства над особою, яка проживає в спільному з кривдником помешканні, після того як така особа залишає кривдника. Ч. 1 §354 Кримінального кодексу Чехії встановлює, що той, хто тривалий час займається переслідуванням і цією поведінкою загрожує заподіяти шкоду здоров'ю чи іншу шкоду постраждалій особі або її близьким родичам; шукає або контролює близьку особу; наполегливо зв'язується шляхом електронних повідомлень, письмово чи іншим чином; обмежує постраждалу особу у звичайному житті; або зловживає особистими даними постраждалої особи для отримання особистих або інших контактів і якщо така поведінка здатна викликати у постраждалої особи обгрунтовану стурбованість його життям чи здоров'ям або життям та здоров'ям близьких осіб, карається позбавленням волі строком до одного року або заборонними заходами [5]. Вважаємо за доцільне доповнення Кримінального кодексу України аналогічною нормою. При цьому під сталкінгом пропонуємо розуміти умисне систематичне переслідування іншої особи особисто, або за допомогою листування, використання засобів телефонного зв'язку, інформаційно-телекомунікаційних мереж чи інших засобів зв'язку, або іншим способом, якщо така поведінка обмежує потерпілого у звичайному житті, викликає або здатна викликати психологічну напругу.

На підставі аналізу досвіду кримінально-правової протидії домашньому насильству у Франції, Польщі, Австрії та Чехії вважаємо за доцільне доповнення законодавства України нормами щодо можливості виселення кривдника з дому як до, так і після ув'язнення, можливості негайного вилучення без рішення суду дитини, яка зазнає жорстокого поводження, криміналізації погроз вчинення домашнього насильства та сталкінгу.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України. – Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25–26, ст. 131. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

2. Міжнародний досвід попередження та протидії домашньому насильству: монографія / А.О. Галай, В.О. Галай, Л.О. Головка, В.В. Муранова та ін. / За заг. ред. А. О. Галай. Київ: КНТ. 2014. 160 с.

3. Code pénal. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do;jsessionid=A0F3FAD8A018BB1EB9389A88ED747D96.tplgfr25s_2?idSectionTA=LEGISCTA000006165281&cidTexte=LEGITEXT000006070719&dateTexte=20180321.

4. Kodeks karny. URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19970880553/U/D19970553Lj.pdf> (Last accessed: 24.10.2019).

5. Criminal Code of the Republic of Austria. URL: <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>.

6. Trestní zákoník (úplné znění). URL: <https://www.podnikatel.cz/zakony/zakon-c-40-2009-sb-trestni-zakonik/uplne/>.

Міхно А.,

здобувач ступеня вищої освіти магістра
ННІЗДН Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник: доцент кафедри
кримінального права Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних наук
Симоненко Н. О.

ОСОБЛИВОСТІ ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ ДЛЯ НЕПОВНОЛІТНІХ

Загальна система покарань, які можуть застосовуватися до повнолітніх осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, передбачена в ст. 51 КК України [1]. Однак самого визначення цього поняття КК України не містить. У кримінально-правовій науці під системою покарань прийнято розуміти встановлений кримінальним законом і обов'язковий для суду вичерпний перелік покарань, розміщених у певному порядку за ступенем їхньої суворості [2, с. 264].

При призначенні покарання суд повинен враховувати неповнолітній вік правопорушника як пом'якшувальну обставину і не може його ігнорувати. Якщо пом'якшувальні обставини враховані в нормах не тільки Особливою, але і Загальною частини Кримінального кодексу, їх не слід повторно враховувати при вирішенні питань кримінальної відповідальності. Таким чином, вік правопорушника буде враховуватися як пом'якшуюча відповідальність обставина у всіх випадках, коли немає пільгових норм для неповнолітніх. Слід зазначити, що в Кримінальному кодексі України законодавець диференціював види і терміни покарання, які можуть бути призначені неповнолітнім. У разі, якщо суд визнав пом'якшувальною покарання окрему обставину, зокрема вік винного, то він зобов'язаний прийняти цю обставину до уваги при призначенні покарання [5, с. 159].